

תוכן עניינים

	מבוא	1	.1
	שוויון ואפליה	2	.2
2	זכויות טבעיות, פוליטיות וחברתיות		2.1.
	זכות השוויון	4	.2.2
	שוויון הזדמנויות בעבודה :	4	2.3.
	חוקי שוויון בישראל	5	.3
	מדיניות חברתית	5	.3.1
	חוקי מגן במשפט ישראלי	6	3.2.
	חוק שוויון הזדמנויות בעבודה :	8	3.3.
	האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות	10	3.4.
	חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות:	10	4.
	היסטוריה חקיקתית	10	.4.1
	פרקים עיקריים	12	.4.2
14	התפתחות הפסיקה לאחר חוק שוויון זכויות		.4.3
17	נציבות שוויון זכויות אנשים עם מוגבלויות		.4.4
	אפליית בעלי מוגבלויות :	18	.5
	מעט נתונים	18	.5.1
20	סיבות אפשריות לאפליית בעלי מוגבלויות		.5.2
	סיכום	21	.6
	ביבליוגרפיה	23	

הפליית עובדים בעלי מוגבלויות בישראל

1. מבוא

"מדינת ישראל ... תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום ... תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות..."¹

קטע זה הלקוח מהכרזת העצמאות של מדינת ישראל מהווה תשתית נורמטיבית היסטורית לזכויות במשפט הישראלי². ממנו עולה כי מדינת ישראל הוכרזה – עוד במועד הקמתה כמדינת רווחה אשר חרטה על דגלה מתן זכויות חברתיות בסיסיות לכלל אזרחיה ומבקשת להבטיח להם קיום בכבוד וקבלת שירותים אלמנטריים ובסיסיים - הזכות לתעסוקה, לחינוך, לבריאות, דיור, שירותים רפואיים ועוד בכלל זה.

יצוין כי אומנם הכרזת העצמאות לא זכתה למעמד של נורמת על חוקתית במשפט הישראלי, אך אין ספק כי היא שיחקה תפקיד מפתח בניסוח מגילת זכויות האזרח פרי עטו של בית המשפט העליון כשבמרכזה עומד הזכות לשוויון³. מעניין כי חצי שנה לאחר עיגונה בהכרזת העצמאות, זכתה הזכות לשוויון לעיגון בינלאומי במסגרת "ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם"⁴.

אחת הזכויות הבסיסיות במדינת רווחה הינה הזכות לשוויון חברתי ומדיני ובכלל זה הזכות להתפרנס בכבוד, בתנאי עבודה נאותים, זכות החובקת בתוכה שלל זכויות נוספות, חלקן עוסקות בתנאי העבודה ממש (מנוחה שבועית, מכסת שעות עבודה, תנאי פנסיה, הזכות לחופשת מחלה ועוד וחלקן רחבות יותר ועוסקות למעשה ביחס לו זכאי העובד – כגון הזכות ליחס הוגן ושוויוני. מדינת ישראל מקדישה גם כיום לצורך שמירה על זכויות חברתיות הנ"ל – זכות השוויון בכלל זה - תקציב לא מבוטל. כדי לסבר את האוזן יודגש כי הצעת תקציב המדינה לשנת 2019 ביקשה ליעד את הסך של 175,803,284 ש"ח למען סל השירותים החברתיים⁵ ובשנת 2020 מוצע ליעד לצורך כך סך של 19,941,000 ש"ח⁶. ואולם, על אף המאור לעיל, בעשורים האחרונים חל צמצום של מדיניות הרווחה בצד גידול ניכר של הפערים החברתיים אשר הוביל את מדינת ישראל לקצה העליון בדירוג אי השוויון החברתי של המדינות המפותחות⁷ למצב בו "מאז הצטרפות ישראל לארגון ה-OECD ב-2009 מצב העוני ... נשאר בין הגבוהים בהשוואה בין לאומית⁸. בשנת 2011 פרצה המחאה החברתית או "מחאת הדיור והאוהלים", בין השאר, מתוך תחושת העדר שוויון וחוסר צדק חברתי. המחאה היוותה נקודת מפנה בתגובת הציבור לסוגיה הנדונה והולידה

¹ הכרזה על הקמת מדינת ישראל, ע"ר התש"ח 1

² שגית מור "עשרים שנה לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות – קווים לדמותה של מהפכה משפטית בהתאווה" **משפט וממשל** כ 267, 270-271 (2018) [להלן: "עשרים שנה לחוק השוויון"].

³ שם, 271

⁴ <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html> The Universal Declaration of Human Rights

⁵ הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 2019, התשע"ח – 2018, ה"ח 329

⁶ <https://did.li/75baa>

⁷ יואב דותן "כבוד האדם, צדק סוציאלי וזכויות חברתיות חוקתיות תגובה על מאמרו של אהרן עבודה, **חברה ומשפט** יד 207, 211 (2015)

⁸ המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון **ממדי העוני והפערים החברתיים – דו"ח שנתי** (2019)

https://www.btl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/oni2018.pdf

את דו"ח ועדת טרכטנברג אשר קבע כי על מדינת ישראל להציב לעצמה יעדים חברתיים ברורים בכלל זה הגדלת התעסוקה, הקטנת חוסר השוויון ושילוב קבוצות המופלות לרעה בשוק העבודה, יצירת מערכת אכיפה של דיני העבודה וחוקי המגן של משפט העבודה והגברת האכיפה הקיימת באמצעות חקיקה? מסקנות הועדה כללו המלצה לשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה תוך הקמת מרכזי הכוון תעסוקתי ולהקצות לכך סך של 330 מיליוני ש"ח⁹. במקביל למאמצים המדיניים לעיצוב המדיניות הכלכלית חברתית של המדינה, חולשת על מערכת יחסי העבודה במדינת ישראל מערכת רחבת היקף וענפה הכוללת חוקי מגן (להלן: "חוקי המגן"), הסכמים קיבוציים, צווי הרחבה ענפיים וכלליים, הסכמי עבודה אישיים, פסיקת בתי הדין לעבודה ונוהג. למעשה, כיום ניתן לומר שחקיקה זו התפתחה למערכת דיני שוויון של ממש על בסיס קריטריונים שונים המגדירה אפליה כאסורה. ואולם, למרבה הצער, למרות כל האמור לעיל, תופעת האפליה של בעלי מוגבלויות בשוק העבודה חיה ובוועטת במדינת ישראל של שנת 2020.

מטרת עבודה זו הינה לעמוד על קיום התופעה של פערי השכר בין נשים לגברים בשוק עבודה. במהלך העבודה, אציג תחילה את מושגי השוויון והאפליה תוך בחינת המושג "זכות" וסוגי זכויות שונות. אבדוק מהי הזכות לשוויון בכלל והזכות לשוויון הזדמנויות בפרט. לאחר מכן אציג את המדיניות החברתית בעולם ובמדינת ישראל. לאחר מכן, אסקור את מערכת חוק השוויון בישראל תוך סקירת מערכת חוקי המגן הכללית ומערכת חוקי המגן הספציפית לערך השוויון. בהמשך אציג את תופעת הפליית בעלי מוגבלויות לרבות נתונים הקיימים בישראל ואנסה להתחקות אחר הסיבות לקיום פערים אלה, וכיצד החוק והפסיקה מתמודדים איתה. לבסוף, אנסה להסיק מסקנות ככל שניתן.

2. שוויון ואפליה

לפני שאמשיך במלאכה ואבדוק היכן וכיצד מעוגנות הזכויות במשפט הישראלי, אבקש תחילה לבדוק מהי זכות, מה המשמעות שלה וכיצד נהוג לסווג זכויות שונות. לאחר מכן, אבקש להתייחס ספציפית לזכות השוויון, משמעותה והגישות השונות בהן נהוג להתייחס אליה. לבסוף אגדיר מהו שוויון הזדמנויות בכלל ושוויון הזדמנויות בעבודה בפרט.

2.1. זכויות טבעיות, פוליטיות וחברתיות

המושג "זכויות אדם" הינו כיום מושג השגור בפי כל אחד ואחד ומרבים לעשות בו שימוש במעשה שלאחר יד. ואולם, חשוב לציין כי המדובר במושג חדש יחסית בהיסטוריה האנושית. ראשיתו של מונח זה נמצא בהומניזם מודרני שהחל להעמיד במרכז החשיבה המדינית דווקא את הפרט, כפי שגם קרה בתורות מדיניות שונות של המאה השמונה עשרה, שניסו להסביר ולהצדיק מחד את מקור כוחה של המדינה תוך תיחום גבולותיו של כוח זה. כיום נוהגים לחלק את זכויות האדם לשלוש קטגוריות: זכויות טבעיות, זכויות פוליטיות וזכויות חברתיות.

⁹ דו"ח הועדה לשינוי חברתי כלכלי (2011) <https://www.hurvitz-institute.tau.ac.il/wp-content/uploads/2016/07/tracht.pdf>

¹⁰ שם, עמ' 141